

KOLEKCJONERSTWO ARTYSTYCZNE ARYSTOKRACJI ŚRODKOWOEUROPEJSKIEJ, 1795-1939

STUDIUM PORÓWNAWCZE

Przedmiotem badań, realizowanych w kooperacji ze Słoweńską Akademią Nauk w Lublanie i Uniwersytetem Masaryka w Brnie, są kolekcje artystyczne, to jest galerie obrazów, zbiory rzeźb, rzemiosła artystycznego i klasycznych starożytności, założone przez przedstawicieli arystokracji środkowoeuropejskiej w XIX i pierwszych dekadach XX wieku. Studium obejmuje obszar Monarchii Habsburskiej i byłej Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

Dla arystokracji, rozumianej tutaj jako najwyższa warstwa szlachecka, wyróżniona dziedzicznym tytułem księcia, hrabiego lub barona, długi wiek XIX był okresem poważnych wyzwań związanych z głębokimi przemianami politycznymi, społecznymi i kulturowymi. Stawiamy tezę, że arystokracja środkowoeuropejska wykorzystała tradycyjny instrument w postaci kolekcji artystycznych dla zredefiniowania oraz, w konsekwencji, umocnienia swojej elitarniej pozycji i roli w gwałtownie modernizujących się, biurokratyzujących i demokratyzujących państwach i społeczeństwach tej części kontynentu.

Dla uzasadnienia tego twierdzenia podejmujemy następujące cztery główne zagadnienia: 1) kolekcjonerstwo arystokratyczne wobec narastania tendencji nacjonalistycznych i demokratycznych, 2) kolekcjonerstwo arystokratyczne po 1918 roku w rzeczywistości odrodzonych i nowo powstałych państw; 3) kolekcjonerstwo starej „arystokracji urodzenia” wobec kolekcjonerstwa nowej „arystokracji pieniądza”; 4) kolekcjonerstwo arystokratyczne w „epoce muzeów”.

Nowatorstwo projektu wynika przede wszystkim z jego komparatystycznego charakteru. Oto grupa badaczy z trzech ośrodków naukowych, w której reprezentowanych jest pięć narodowości, analizuje bardzo interesujące i złożone zjawisko kolekcjonerstwa arystokratycznego w odniesieniu do rozległego obszaru Europy, sytuując je w szerokim kontekście polityczno-społeczno-kulturowym. Istotne jest przy tym to, że obok perspektywy porównawczej-synchronicznej, przyjmuje także perspektywę diachroniczną, tj. zwraca uwagę na dynamikę przemian kolekcjonerstwa arystokratycznego.

Wyniki badań nie tylko znacząco wzbogacą wiedzę z zakresu historii kolekcjonerstwa, ale będą stanowiły wartościowy wkład do studiów nad, z jednej strony, historią Europy Środkowej oraz, z drugiej strony, kulturą arystokracji europejskiej u progu nowoczesności.